

Fig. 1. Lodbjerg. Ydre, set fra Sydvest.

H. M. 1935

LODBJERG KIRKE

HASSING HERRED

Som Ørum er Kirken *Anneks* til Hvidbjerg, en Ordning, der kan følges tilbage til 1555¹, og sandsynligvis stammer fra Reformationstiden. Jus patronatus indehavdes o. 1630 og 1666 af Kongen², men 30. August 1721 blev Kirketienden med Reservation af Jus vocandi tilskødet Hr. Hans Ramløs, Præst i Hvidbjerg³. 1809 ejedes Kirken af Sogneboerne⁴; den overgik til Selveje 25. August 1911.

Sognet har i ældre Tid været stærkt hærget af Sandflugt, saa at Byen Skovsted, hvor Præstegaarden laa, og Hovedgaarden Rotbøl har maattet nedlægges⁵. Sognepræsten indberetter 1555, at Lodbjerg Sognemarker er meget fordærvet af Sand, saa at Lodbjerg Kirke godt kunde nedlægges og Folk søge til Ørum, hvis Kongens Samtykke kunde opnaas⁶. Klemmebrevet af samme Aar foreskriver da ogsaa, at Kirken skal nedbrydes og komme Ørum Kirke til Hjælp til Bygning⁷. Denne Bestemmelse er dog ikke blevet gennemført.

Traditionen hævder, at Kirken er blevet flyttet indenfor Sognets Grænser. I 1730'erne meddeler Thura, at »Lodbjerg Kirke er tilforn flyttet fra et andet Sted, hvor dens Rudera endnu er kendelige; sligt skete formedelst Sandflugten, hvoraf den endnu trænges paa det Sted, hvor den nu staar«⁸. 1769 paastaar Danske Atlas, at denne Flytning skete for omtrent 60 Aar siden⁹. 1802 skriver Aagaard: »Lodbjerg Kirke blev flyttet for 100 Aar siden i Sydøst hen paa det Sted hvor den nu staar ... Ruinerne af Kirken og Kirkegaarden ses endnu tydelig i Klitten«¹⁰. Disse Ruiner er paa Generalstabskortene afsat o. 800 m Nordvest for Kirken.

En Udgravning paa Tomten 1941 viste imidlertid, at den Bygning, som har staaet her, ikke kan have været en Kirke. Trods grundig Eftersøgning lykkedes det ikke at finde en eneste Begravelse i eller ved Bygningen.

Sent optegnede *Sagn* beretter bl. a., at den gamle Kirke og Kirkegaard ligger i Klitten, at to røde Stude viste den ny Kirkeplads, og at der før i Tiden under Gudstjenesten kunde holde syv Kareter udenfor (sml. †Torup S. 429)¹¹.

Kirken ligger sydøstligt i Sognet, fjernt fra Vestkysten og meget ensomt, omgivet af Klitter, der i Nord naar større Højder end den istidsdannede Kirkebakke, ved hvis Fod Flyvesandet dog har skaanet plane Marker. Kirkegaarden hegnes af Kampestensdiger, hvori en Del »Havsten«. En Port i Øst og en Laage i Vest har nymodens Piller, muret af kløvet Granit. Mod Syd, hvor Bakken falder brat udenfor Diget, er der vid Udsigt over Ørum Sø.

Den lille, lave, sengotiske Bygning, der kun bestaar af Kor og Skib, minder om Hørsted (S. 490); Sidealternicherne viser, at den er opført før Reformationen, men den er næppe stort ældre, og den romanske Font maa være tilført andet Steds fra. Murene, af gule *Munkesten* i Munkeskifte, hviler paa en Kampestenssyld, eller rettere en sokkelagtig Fod, der under Koret naar indtil 30 cm, under Skibet indtil 60 cm over Terrænet og i disse Højder er plant afsluttet. Koret har hverken haft Vinduer i Øst eller Nord, Sydvinduet sidder i en vistnok oprindelig, fladbuget Blænding. I Skibet, hvis Murhøjde er knap 3,00 m, findes der af oprindelige Enkeltheder kun den tilmurede Norddør, som har haft rundbuget Aabning i spidsbuget Yderfals og indvendig sidder i en fladbuget Blænding. Af Syddøren, der er tilmuret, spores blot det ydre, spidsbuede Led. Langmurene har ingen Gesimsled; Korets østre Taggavl er skalmuret, og heri ses en lille, firkantet Glug, der paa Gavlens velbevarede, munkestensmurede Loftside sidder i Bunden af en bredere, fladbuget Blænding. Indersiden af Skibets glatte Vestgavl er af smaa, flade Strandsten.

I det *Indre* er Korbuen i den spinkle Triumfvæg uregelmæssigt rundbuget. Den nuværende Prædikestolsopgang Syd herfor er tilvejebragt ved helt at gennembryde en oprindelig, fladbuget, een Sten dyb Blænding, sikkert en Sidealterniche (oprindelig H. o. 180 cm, Br. 68), og sænke dens Bund. Den tilsvarende nordre Niche er næsten helt ødelagt ved Indhugning af en Skorstenspipe. Forkanten af dens søndre Vange (37 cm fra Korbuen) kan dog endnu paavises, og 1885 omtaler Uldall en Afsats i Muren paa dette Sted.

Ændringer og Tilføjelser. Skibets nuværende, uregelmæssigt fladbuede Vinduer har Karme af smaa Mursten. Samme Materiale er brugt til Syddørens Tilmuring og til en nyere, fladbuget Syddør, der er gennembrudt længere mod Vest, formodentlig 1818 (sml. Dørfløj S. 600). Vistnok samtidig er Skibets Vestende indenfor det ny Dørsted afskilret til Vaabenhus, der har en lille, fladrundbuget Nordglug. — Ved Vestgavlen staaer en tømret *Klokkestabel*.

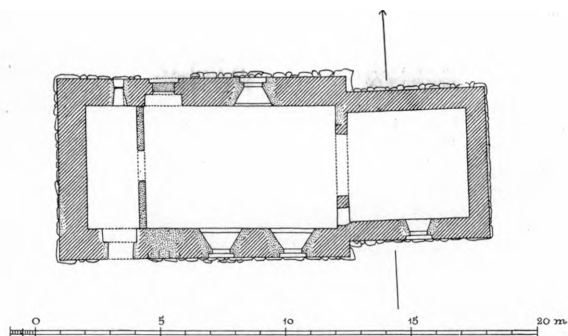

Fig. 2. Lodbjerg. Plan. 1:300. Maalt af C. G. Schultz 1937.

1592, da Kirken var meget forfalden, bevilgede Kongen Hjælp af alle de Kirker i Hassing Herred, som var ved Forraad¹². 1655 overlod Kongen 50 Rdl. af de ved Kirkegaardsdiget fundne Penge til Bygningens Reparation¹³. Reparationer nævnes i Kirkeregnskaberne: 1699 modtog Murmester Jens Knudsen 24 Daler for at omlægge Taget, skalmure paa Kor og Skib, fuge Kirkens Sydside og indsætte nye Murankre; Aaret efter lagde Snedkrene Salomon Christensen og Christen Jensen nyt Loft. 1710 blev Kirken fuget og Taget understrøget af Peder Murmester i Hvidbjerg. 1715 blev Kirkens vestre og søndre Side kalket og fuget, Taget repareret, og mange andre Steder, som var brøstfældige, blev skalmuret og udbedret (Christen Christensen, Grurup). 1717 fik Christen Pedersen Toustrup Betaling for Mur- og Tømmerarbejde.

Kirken, der er istandsat 1933 (Arkitekt Jens Foged, Tisted), staar hvidkalket med teglhængte, moderne Tagværker, som har Udhæng med Sugfjæle, og i Gavlene viser Spærfod og Spærstiver. I Vinduerne sidder Træ-Karme i Empireformer. Det Indre har Bjælkelofter.

KALKMALERIER¹⁴

Ved Kirkens Istandsættelse 1933 fremdroges sengotiske Kalkmalerier i Skibet under et Lag slet bevarede Malerispor fra 1727. Paa Korbuens Underside er malet en Ranke, paa Triumfvæggen to Billedfelter, i det ene Jomfru Maria som Smertensmoder, i Matronedragt, i det andet Kobberslangen i Ørkenen. Begge Fremstillinger, der har en Baggrund af gule Streger og indfattes af ovale Rammer med øvre Firkant hjørner, er paa Grund af Sidealternicjerne placeret saa tæt ved Korbuens, at denne fra første Færd har afskaaret de nedre Hjørner. Paa Skibets Nordvæg er der en anelig Billedfrise med Passionsscener, begyndende ved Norddøren, over hvis Buestik der er en Ranke ganske som Korbuens. Det vestlige Billedfelt forestiller Kristus for Ypperstepræsten Kaifas, det næste, maaske et Korsengangsbillede, er ødelagt af Vin-

duet. Øst for dette følger Korsets Rejsning og en Korsfæstelsesgruppe med Maria og Johannes, ved hvis Sider Jerusalems Bygninger. Billedfrisen ledsages af Borter med Zigzagbaand, hvis Trekantfelter fyldes af trefligede Blomster. Under den nederste Bort spores et Tøjdraperi, ophængt i Ringe. Af Farver er kun brugt rødt, gult og en Smule sort. Figurstilen er naiv, Bevarings-tilstanden slet; næsten alle Ansigtsdetaller er forsvundne. Om Dekorationerne er malet kort før eller kort efter Reformationen, lader sig vanskeligt afgøre.

INVENTAR

Alterbordet er et moderne Panel.

†*Alterklæder*. 1) Foræret 1689 af Ribebispen Chr. Lodbergs Hustru. 2) Gam-
melt, af rødt Klæde, nævnt 1699. 3) Af rødt Klæde, bekostet 1712 (Rgsk.).

Altartavlen indeholder Midtskabet af en Tavle af lutheransk Fløjtype fra o. 1580—90. Skabet, ved hvis Sideplanker staar Søjler med buede Skafter og bladskællagte Kapitæler, krones af Topspir og to Trekantgavle med plumpe Englehoveder, Fodstykket og Fløjene er tilføjede 1933¹⁵. Midtbilledet, Nadveren, er udført af Jens Thrane 1710 (Rgsk.), men stærkt opmalet o. 1850. Ved Istandsættelsen 1933 er Stafferingen fra 1710 genfremstillet; paa Søjleskafterne er Marmoreringen fremdraget.

Altersølv. *Kalk*, 17 cm høj, fra 1666. Paa en af Fodens otte runde Tunger er fæstet et støbt Krucifiks, ved hvis Sider Aarstallet er graveret. Paa de andre Tunger graverede Versaler: »Jesu Christi Gud Søns Blod toer oc — PMS — rensar os af alle wores Sønder«. Stangen er ottekantet, og den flade Knop har otte Rudebosser og Tunger med stive, firdelte Blade. Paa Fodranden tre stærkt udslidte Stempler; i to af dem skimtes et T. Den lave Kumme og *Disken*, med graveret Cirkelkors, er nyere. †*Vinflaske*, af Tin, nævnt 1699 (Rgsk.).

Alterstager, 28 cm høje, sengotiske, med treringede Cylinderskafter og forskelligt profilerede. Den ene, hvorpaa er graveret et Bomærke, har haft tre, nu bortfilede Fødder; paa den andens Lyseskaal er med Versaler indridset: »Niels«. Paa Skaft og Fod er begge Stagerne stemplet: NF.

†*Messehageler*. 1) Foræret 1689 af Ribebispen Christen Lodbergs Hustru.
2) Af rød stakket Flos (jfr. S. 589) med bordyret Kors, nævnt 1699 (Rgsk.).

Font, romansk, af Granit, af normal Tybotype; Kummen, 78 cm i Tvm., har Midtafløb; Fodens Hjørneknopper løber op i tynde Stave. Højde 93 cm.

Fad, af Nürnbergerarbejde fra o. 1575, 44 cm i Tvm., med Bebudelsen i Minuskelring. Paa Randen graveret Skjold med Jesumonogram samt: BCD. 1709 nævnes »nok et †*Messingbækken*«, givet af Pastor Skive (Rgsk.).

Prædikestol med malet Aarstal 1601, af Tistedtype, men uden Hjørnesøjler (sml. Hassing S. 535) og Snitværk. Af de fem Fag er det sidste anbragt paa

Fig. 3. Lodbjerg. Indre, set mod Øst.

H. M. 1985

Sydvæggen. Hjørnerne nøjes med udetaillet Kassetteværk i smalle Striber. Opgangen er gennem et i Triumfvæggen brudt Dørsted (sml. S. 596 f.). Ny Himmel. Stafferingen er fornyet 1933¹⁵. I Gesimsfrisen Fraktur: »Troen kommer af Predicken oc Predicken for medelst Gudz Ord Rom. 01(1). 1601«¹⁶. I Postamentfelterne staar med Versaler Navnene paa de fire Evangelister og S. Paulus, men kun eet af de tilsvarende Malerier i Storfelterne, S. Johannes, kunde skelnes ved Istandsættelsen¹⁷. Under disse Malerier fandtes Spor af den ældste Staffering, bestaaende af røde og sorte Prikker og Linjer; nu er der direkte paa Træet malet hvide Barokslyng.

Stoleværket er fornyet 1933. Østligst staar to ældre Gavle med udsavet Hals under Toptrekant. †*Stoleværket* blev 1707 og 1708 repareret og delvis fornyet af Christen Nielsen Bech (Rgsk.).

Kirkeskib fra 1800'erne, lille, tomastet.

Dørfløj, i Syddøren, fornyet. Paa et Jernbaand er indhugget: »IB TB 1818«.

Klokke, fra 1578, af Støberen R. L.¹⁸, med Indskrift om Halsen i to Linjer, i den øvre med større, i den nedre med mindre Minuskler: »Alfa et o, deus et homo, o rex glorie veni kom(!) pace; congregamini, venite et accedite (eller ascedite?) in unum. an(n)o mdlxxviii« (»A og O, Gud og Menneske, o, Ærens

Konge, kom med Fred; samler eder, kommer og forener eder. Aar 1578«). Linjernes Begyndelse angives af aabne, rudestillede Tegn, og Ordene adskilles af smaa, utydelige Krucifikser og Ruder. Paa Slagringen med Minuskler og enkelte Versaler: »Her Lavres Bertelsen, Niels Fransen.« Paa Klokkelegemet mellem Minusklerne r og l ses Støbermærket, et Andreaskors mellem hvis øvre Grene et latinsk Kors og, paa den modstaaende Side, et Konturskjold, hvori Minusklerne: nf. Tvm. 83 cm.

GRAVMINDER

Gravsten. Romansk, af Granit, Brudstykke, nu kun 37 cm langt, fulde Bredde 36, uden Indskrift, men med et Reliefkors, hvis tre øvre Arme er svagt trapezdannede; forneden er Stammen, der sikkert har strakt sig i Stenens Længde, afbrudt. Paa Kirkegaarden, Syd for Kirken.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1687—1720, div. Aar (LA. Viborg). — Museumsindberetninger af C. Engelhardt og E. Schiøtte 1877, Johs. Th. Madsen 1933 (Kalkmalerier og Inventar), C. A. Jensen 1936, C. G. Schultz 1941 (Udgravning). Revideret af C. A. J. og E. M. 1939.

Chr. Heilskov: Personalhist. Indskrifter fra Hassing Herred, i AarbThisted. 1929. S. 460.

Thura: Aalborg Stift S. 525—27. F. Ulldal: Optegnelser om de danske Landsbykirker III. 1885. S. 293 f. (NM).

¹ D. H. Wulff: Vendelbo Stifts Historie. Aalborg 1872—74. S. 59. ² Fortegnelser over Danmarks Kirker o. 1630 og 1666 (RA). ³ Matriklen 1664 med Tilføjelser (RA). ⁴ Fortegnelse over Kirker og Kirkers Ejere 1809 (RA). ⁵ S. C. Sortfeldt: Om Flyvesandets Ødelæggelser i Thy, i AarbThisted. 1920. S. 148—54. ⁶ Wulff S. 60. ⁷ H. F. Rørdam: Danske Kirkelove I, 446. ⁸ Thura S. 525. ⁹ Danske Atlas V. 1769. S.410. ¹⁰ Knud Aagaard: Beskrivelse over Thy. 1802. S. 202. ¹¹ Danske Sagn III, 399. ¹² Kanc. Brevbøger 21. Marts 1592. ¹³ Danske Atlas V. 1769. S. 459. ¹⁴ J. Magnus-Petersen: Kalkmalerier. 1895. S. 46. Paa Korets Nordvæg iagttoges 1877 nu overkalkede Billeder »uden Kunstværdi« (Engelhardt). ¹⁵ Ved Maler Johs. Th. Madsen, Aalborg. ¹⁶ Skriftstedet er Rom. 10, 17. ¹⁷ Farvelagt Tegning af Johs. Th. Madsen (NM). ¹⁸ C. Nyrop: Om Danmarks Kirkeklokker og deres Støbere, i Kirkehist. Saml. 3. R. IV. 1882. S. 210.

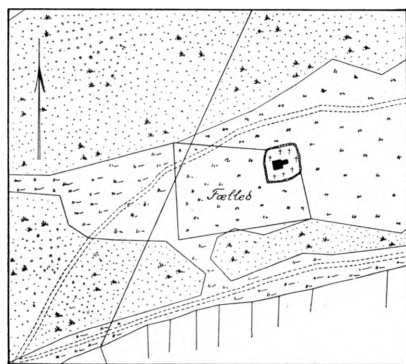

Fig. 4. Lodbjerg o. 1800.